

ORGANUL

LUMINAREI.

Gazeta Beserecésca, Politica, e literaria.

Cu pre Gratiosa invoientia.

Sambata

Nr. XLI.

11 Octovre. 1847

VIENA, Pre Inalt'a Curte prein inscientia-
rea despre moartea intemplata in Venetia noptea
in 5 spre 6 a l. c. a Inaltiei Sale c. r. Sereni-
simu-Reverendisimului Domnu Arciduce Frideri-
cu se cufunda in cea mai profunda intristare.

Spre Pre Inalta Ordenela pentru Inaltiatulu
repausatu in 11 a l. c. se va imbraca doliulu si
se va purta in 6 septemani. (V. Z.)

LEMBERG, 14: 26 sept. Dupa inscientia-
rea de pesieloru sosite colera e in Odesa, si de-
in partea Austriei se va trage cordonu. Intru ur-
marea acesteia remase intru atat'a particulara
lasare a casa a regimenteloru, ce se afla in Gali-
cia. Se speréza, ca Maiestatea Sa inca inainte
de anulu nou va conchiamá pentru Galicia o a-
dunare a tieriei. (Gaz. Univ.)

CLUSIU, 8 oct. st. n. in Siedentia dietale
XCIII se cetira si in forma solene se adevierira
representatiunile si proiectele de lege statórite in
siedentia trecuta; care prein o deputatiune se si
dusera la Exc Sa Comisariulu r. Spre capetulu
siedentiei un deputatu dein com. Dobucei in ur-
ma instructiunei sale ceru siru pentru proiectele
urmatorie: 1) rugamtea pentru intarirea prein
M. Sa a proiecteloru de lege tramise cu ocaziunea
dietei trecute in obiectulu Teatrului nation., al
Museului si al Casei tieriei. 2) Asicurarrea desvol-
tárei industriei in contra piedeceloru puse de ce-
huri 3) Restringerrea abusului cu apelatiunea si
recursurile prein procuratoriu. 4) Asiediarea subtu
partinirea tieriei a insocirei economice. 5) Instru-
ctiuni pentru oficialii comitaturiloru si districtu-
riloru unguresci. 6) Infientiarea statiuniloru pre
sem'a mediciloru veterinari pentru impedecarea
boleloru intre vite. 7) Regularea selbeloru. 8) E-
laborarea sistemateca a unei codice criminali re-
spundiatórie aseptárei tempului. 9) Despusetiune
in obiectulu luárei viteloru prein juramentu.
10) Asiediarea Pretoriuluiu dein comitatulu Do-
bucei. 11) Caus'a garduriloru deintre doi vecini.
12) Scaparea de subtu contributiune a nobililoru
de o casa si aseculoru. 13) Estenderea institu-
tului aperiatoriu de focu prein tota tieria. — Aceste
lura urmate de partiniri dese. Er' deputatii
dein com. Clusiuului si distr. Fagarasiu-
lui in sensulu instructiunei loru destinsu desco-
perira partinirile loru si rugara pre Exc Sa Pre-
sidente, ca pentru pertractarea astoru obiecte
ponderose catu mai curundu sese indure a deschi-
de ocaziune. Exc Sa Presidentele descoperi,
ca acum mai multe obiecte stau inaintea SS. si
OO. pre care parte le asternu Presidentele cu-
ventatoriu, parte pre care SS. si OO. cerura de
a se asterne. Déca dupa inchiarea acestora va mai

remané tempu, voru poté pertractá si obiectele
insirate de comitatulu Dobucei. Comitetele Su-
premu al comitatului Cetatei de Baltá ma-
carca partinesce proiectele aceste, nu scie pentru
ce ar trebui se se defiga destinsu, le ar dá
comisiunei. Spre ce Exc. Sa Presidentele inse-
mnandu, ca unele obiecte, precum Teatrulu, Mu-
seulu s. c. l. togma nu potu fi obiectele comisiu-
nei, inchiá siedentia cu provocarea, ca SS. si OO.
se se gate cu articii de lege urbariali infipti.

CLUSIU, 11 oct. st. n. In Siedentia die-
tale XCIV aflá partinire via caus'a „Partiloru“
chiamate la diet'a Ungariei, carea acum de cu-
rundu se va deschide. In cursulu desbateriloru mai
multi dechiarara, cumca Ungaria vecina in cau-
sa acesta fora intrebarea si invoirea Transilva-
niei a adusu lege, aceea nu e oblegatoria, e gra-
vame anticonstitutionale; si prein aceea togma
n'a aretatu plecarea de sora. Se proiectá mai in
colo, ca spre intorcerea impromutului se se adu-
ca lege pentru reincorporarea comitatiloru Biha-
rului si a Maramurasiului etc. care mai de multu
se tieneau de Transilvania, si deodata Direc-
toriuulu fiscale se se indetóresca, ca intru intem-
plarea, déca Ungaria spre recuprenderea „Partilo-
ru“ ar mai tramite aici comisari, lenga protesta-
tiune se nu pregete a aplecá in contra loru le-
gea aprobatale, carea suna despre pedepsirea e-
secutoriloru nelegiuiti; si inchianduse suatuirile,
cu o anima se statorí, ca SS. si OO. neci de ca-
tu se potu invoí, ca „Partile“ sese taie de Tran-
silvania; de ci in o representatiune unilita se se
desfasiure Maiestatei Sale tote causele, pre lenga
care SS. si OO. si acum ca si in dietele trecute
„Partile“ le judecara in partea Transilvaniei, si
de odata se roge pre Maiestatea Sa, ca spre re-
presentatiunile dein cele doue diete trecute se se
indure asi tramite resolutiunea mangaitoria, de
carea cu atatu mai vertosu au sperare, pentru ca
fura fortunati subtu diet'a acesta a se bucurá de
gratia Maiestatei Sale intru redarea a mai multu
drepturi constitutionali. Mai incolo statuira
a tramite representatiune si la Inalt'a Sa Arci-
ducele Stefanu, in carea se se desfasiure, cum-
ca Transilvania in Elu are sesi afle pre celu mai
de frunte partinitoriu, catu e pentru a ei stare
constitutionale. — Mai incolo SS. si OO. se invo-
iescu intru reunirea cu Ungaria, ci numai pre ca-
lea togmeleloru reciproce, si fiendu ca spre ace-
ea, ca cum s'ar poté infientiá, se insarcina Depu-
tatiunea Sistemateca, unilitu se roga de Maie-
statea Sa, ca si dein partea Ungariei se se indu-
re a denumi membri pentru acestu obiectu. In
urma SS-le tieriei purcediendu dein detori'a ce

curge dein juramentul unirei, de la comitaturile „Partiloru“ ascépta cu incredentiare, cà la diet'a dein Ungaria nu voru tramite deputati. In urma s'a defáptu éراسi suatúirea asupra articliloru de lege urbariali.

Clusiu, 2: 14 oct. In Siedenti'a dietale XCV intrandu Guberniulu regiu Exc. Sa Gubernatoriulu ceti 3 Rescripte dela Maiestatea Sa cu datu dein 6 oct. st. n.—In celu deantain Consiliariulu de Guberniu r. Comitele Emericu Mikó se intaresce de Tesaurariu, Comitele Supremu al Albei de susu Com. Joanc Nemes de Presidele Exactoratului, Supremulu Comite de comitat. Zarandului Paulu Kozma, si Secretariulu de Gubern. r. Michaelé Szegedi de Consiliari la Guberniulu regiu. Intru al doile cu denumirea de Tesaurariu a Comitelui Emericu Mikó, o stare de consiliariu facunduse vacante, Maiestatea Sa spre implenirea ei demanda alegere noua. In urma intru a trei'a Maiestatea Sa retransmitiendu cu intarire articlii de lege si instructiunea in obiectulu dárei recrutiloru, demanda ca lenga altele se se tramita in susu catu mai curundu spre mai inalta sanctionare, si se indura a apromite, cumcà intru denumirea Oficiariloru la Regimentele transilvane va fi cu respectu cuventiosu spre fiii tierעי, si mai pre urma inchiderea dietei o defige pre 30 octovre a anului c.

Clusiu, 3: 15 sept. In Siedenti'a dietale XCVI SS. si OO. inainte de tote pertractara Rescriptulu r. sositu lenga articlii de lege urbariali. Partea antaia a Rescriptulu r. cupriunde provocarea, ca SS. si OO. pentru asesorii, tablei urbariali se statoréscá salaria destincte amesurate la marimea comitaturiloru si catimea lucrarei SS. si OO. se invoira in aceea, cumcà defigundu salaria de trei sorti, adeca: 200—160—si 120 fl. m. c. provoca pre Guberniulu r. ca prein Esactoratu se efaptuéscá, cumcà carea jurisdictione in ce clase este de a se insirá. Al doile punctu dein Rescriptulu r. catu e pentru ne crescerea contributiunei, a desceptatu nescári despute. Catiua deputati intru urmarea instructiunei loru nu se potura invoí in exequarea urbariului, pana ce tier'a nu va capetá asicurare regia catu e pentru necrescerea contributiunei. In tr'aceea maioritatea condusa de convingerea, precumcà Maiestatea, Careia intru atat'ai pasa de sortea poporeloru sale, nu pote se voiéscá, caca tu voru castigá urbarialistiá cu urbariulu, atat'a seau mai multu se pérda prein crescerea contributiunei; si cumcà Maiestatea Sa nu va denegá rugamentea SS. si OO-loru, de orece pana la elucrarea Sisteméi de contributiune voru a tiené statulu quo de acum, precum acést'a o descoperi si M. Sa mai de multe ori; de ci lenga citarea causeloru dein representatiunea pentru acestu obiectu, voru se alature si acést'a obserbare deslusitoria. Deputatii Albei de giosu, ai Clusiuului, ai Cetatei de Balta, ai Crasnei, ai Distr. Fagarasiului, ai Scaaneloru Odorheinelui si a Murasiului citéza protestarile loru facute in obiectulu acest'a. Mai are inca doue puncturi Rescriptulu r. intr'unulu M. Sa se indurá gratiosu a iertá, ca dein diet'a acesta toti articlii de lege se se substérna in limb'a unguresca; in cela laltu descopere M. Sa, cum cà exequarea urbariului o va efaptú intru intielesulu legiloru. Catu e pentru celu antain punctu SS. si OO. ca mai nainte si acum votéza multiemita omagiale; catu e pentru cela laltu, subtu exequarea intru intielesulu legi-

loru intielegu, cum cà aceea se va intemplá dupa dorenti'a loru. Dupa aceea se mai cetira in textu ungurescu articlii de lege, cese voru substerne sanctiuneiregie, care tote se dédera la dictatura. Deputatulu cetatei Clusiuului ceti un proiectu de lege in obiectulu corteleloru dietali, pentru care Exs. Sa. Presidentele apromise, cà se va nesú, ca se se pertracteze. Deputatulu Fagarasiului provocandu luarea a mente a SS. si OO-loru spre decretulu Guberniului r. ce dá deslusire pentru cenuse ordená asistentia militare pentru reocuparea pamenturiloru urbariali. De ora ce Guberniulu r. acestu obiectu cu tote datele lu-substernú M. Sale; SS. si OO. statuira de a tramite Maiestatei Sale o rugamente, ca se se indure a da resolutiune la representarea Guberniului regiu. Deputatulu Cetatei de Balta cere siru, ca se propuna al seu proiectu de lege, ce suna despre stergerea cehuriloru. Presidentele respunde: domnulu deputatu vede, cà acel'a pentru multimea obiectelor, nu se pote pertractá. Deputatulu dein Kézdivásárhely insinua contraparerea sa atingatoria de Politi'a rurale. Cateva postulate ale deputatiloru Murasiului fúra indreptate la comisiunea gravaminelor. Dupa care Exc. Sa Presidentele provocandu SS. si OO-le, ca cu articlii de lege dati la dictatura se se gate, inchia Siedenti'a.

G R E C I A.

ATENA, epistole dein 14: 26 sept. aducu inscientiare despre plecarea Agentelui turcescu Osman Effendi (in 20 a l. c.), si cumcà Deligiani se denumí de Presidente al Senatului, ér un filellenu francescu Colonelulu Grailard de Directoriu in sectiunea antaia a lucruriloru belice. Pre lenga tote ca Port'a in 9: 21 aug. catu e pentru cererea satisfaceri catra legatii poteriloru a indreptatu o nota destulu de aspra, totusi, precum spunu inscientiarile private, a datu demandari forte strinse: ca pana la alte ordeneli se nu nepaciuéscá pre supusii greci. Teodoru Grivas fú dusu la Joanina, si suit'a lui se rogá de gratia regia. Miscari mai de parte resculatorie nu se intemplara Gardikiotis Grivas asiediá in in Teba 1200 barbati, precum si Phtiotis 1000 in punctulu, unde drumurile de catra miédia nopte se intrunescu catra capitale.

I T A L I A.

VENETIA, 15: 27 sept. adunarea invetiatiiloru a decisu astadi cu 579 voturi ca pre anulu venitoriu se fia Siena loculu adunárei, ér' inspre acela urmatoriu Bologna. Numerulu ospetiloru in Venetia intr'un'a dein dilele dein urma se sú la 41,000.

Gazet'a intitulata „Giornale del Regno delle due Sicilie“ dein 25 sept. resuffa scirile neadeverate, care de catu va tempu in cocc mai multe gazete straine latira despre starea lucruriloru in regatulu aceloru doue Sicilii, si asicuréza, cum ca acum in tota Sicilia, in cele trei Calabrii si in tote celelalte provincie domnesce pace de plina, de ora ce numai prè pucini resculati si scapati dein presori ambla in susu si in giosu, carii se si alunga in tienuturile, unde se ascusera. Chiaru si band'a rapitoriloru dein Calabria citeriore, de carea s'a scrisu cu atat'a inffurare, si carea n'a statu de catu dein 40 capete, acum scadiu la 16 si e impregiurata de tote laturile.

— O Scire dein Gazeta Univ. spune, ca ducele de Canino in Roma s'ar fi pusu la presoria.

PENINSULA PIRENEA.

MADRID, 17: 29 sept. Se ascépta publicarea mai multor decrete ponderose, care atingu cultulu, preotímea, bers'a si contributiunea. Se spune, cumca dupa publicarea acestor decrete Salamanca va se chiame pre deputatii provincioru in ministeriu, ca, de se voru opune sanctiunei proiecteloru de lege, se le dechiareze, cum ca e resolutu de a desface Curtile. Intr'a ceea décai va aflá plecati spre voi'a sa, numai de catu va conchiamá Curtile. Se crede inse, ca se va intemplá in contra.—Se mai spune, cum ca ministeriulu a decisu, ca generariulu Narvaez se se reintorca la Paris spre asi ocupá starea ca legatu de acolo.—

Coletti.

Pana ce pre patulu mortii Coletti déde regelui seu cele mai dein urma suaturi, pana ce elu cu o boce stinsa murmurá canturile de bataie dein teneretie, regin'a Greciei dise ministrului de Francia, scuranduse in lacrimi: „Nu e cunoscutu in destulu, cá e barbatu mare carele more.“

Adeveratu, nu erá cunoscutu in destulu. Laturea stralucitoria, pitorésca si romantica a vietii lui Coletti se inchia in lucrarea ordului si a organizatiunii, careia s'a consecratu. Acést'a e dein nemultiemirea in judecata omeniloru si nedreptatea in favorirea renumitiloru, ci spre reu e adeveratu, cá ide'a ordului in genere nu se insocesce de a poesiei. Se radica mai multe altaria la aceia, carii facura sgomotu—strepitu—, de catu celoru ce facura numai singuru bine. In istoria regeneratiunii Greciei se aflara barbati mai celebri, de catu Coletti, soldati mai cantati de poeti, eroi mai esaltati prein imaginatiunea populara; inse deintre toti cetatiani, pre carii in dilele nostre au laptatu acestu pamentu nememoriu, neci unulu iau facutu mai multe servitiuri reali, solide, duratorie, de catu acel'a pentru carele esira lacrimi regie. Coletti asupra evenimenteloru si omeniloru tiei sale avea influentia statoria, si asia dicundu neostenitoria; cu atatu mai potente, cu catu nu amblá se o face vediu-ta. Elu mai vertosu siar fi potutu ilustrá numele, déca mai pucinu ar fi voitu se sierbésca patriei; si acést'a e, pentru ce e detoria ea lui cu mai multa dreptate, de catu altoru, cu mai multa de catu celoru ce siau luat recompensatiunea.

Joane Coletti se nascu catra a. 1786 seu 1788, la Sarako, aproape de Janina. Tatalu seu erá unulu dein notabiliu locului. Se pare, cá s'a numitu Nicolau Démos; si fiendu cá elu erá forte popularu, fiulu lui se numi cu diminutivulu numelui Nicolau. Acést'a e cognumele Coletti ce i remase dupa aceea, si cu carele va traí elu in istoria.

Abia gatase elu cele de antaiu studia in Epiru, tatalu seu l'a tramisu in Italia; elu a invetiatu in universitatile de Pisa, de Milanu si de Pavia. In cea de Bologna suscepú elu gradurile de doctoriu de medicina dupa examine stralucite. In a. 1810 se intorse in patri'a sa. Ali, famosulu pasia l' apucá intre mani silu denumi medicu fiuluiu seu, Muktar-pasia. Inaintea ochiloru si subtu manule acestui domnu infioratoriu, junele Coletti, avú o seola cruda pentru venitoriulu seu. Adese intrá elu in palatinlu betranului pasia fora de ascí, cá nusi va lasá capulu acolo, si radicandu vre un tapetu nusi va aflá cemetriu. Spanu, cá nemicu erá mai curiosu, de catu

catra capetulu vietii sale al audí, cum enara acesti ani antai ai hasardului si pericului.

Cu multu mai nainte de a isbuti lupt'a neaternarei, Coletti lucrase spre a o prepará. Elu dupa asa re intorcere a statu in corespondentia cu cei mai illustri refugiti. Asomene, candu insurrectiunea incepú in] tote anghiurile] Greciei, in 1821, elu fu celu antaiu, carele a strigatu bataie; elu dein cetatea nascerei sale scose pre ag'a turcescu; ci astrinsi de a se retrage de dein aintea poteriloru mai superiori, elu si ai sei arsera casele, trecura preintre desmani, si cu celalaltu poporu crestinu dein Prú fugira intre muntii Etóliei. Coletti se duse dupa aceea la Missolunghi, unde aflá pre Maurocordatu, Negri, Cantacuzenu, Vitalis si pre alti greci accursi dein Italia spre semnalulu neaternarei. In acestu momentu elu fu unulu dein instrumentele mai de frunte pentru restatorirea Greciei, si in adunarea dela Epidauru, fu unulu dein cei patru cetatiani alesi spre redigerea legeri fundamentali pentru natiunea noua.

Pentru a face o biografia completa de Coletti, ar trebui se repasimu chiaru in istoria Greciei inainte cu un giugetate seculu, ce noi aici nu suntem in stare a intreprinde. Urmandu pre acestu barbatu insemnatu preintre desbinările civili, care sangerara renascerea patriei sale, se va aflá, cumca elu totu de a una erá in fruntea partii cei mai intielepte, mai moderate, si carea de odata erá cea mai liberale si mai nationale. Elu se pare, cá asa detoria de cetatianu o punea inainte la tote; si o implinea in modulu celu mai neinteresatu, atatu candu avea se implinésca lucrulu ingratu de a impacá factiunile domestice, catu candu dedea ajutoriu la ale guberniului, care' iúu aveau neci potea se aiba ale sale simpatie personali. Asia se intemplá, cá se invoí a sierbí subtu Capo d'Istria, si cá mai tardiu subtu regenti'a D-lui de Armansperg elu inadusi resculările, care pusera in periculu monarchi'a renascunda.

Ci Coletti precepú si semti mai pre susu lips'a ordului, a autoretatei, a organizarei, ce cerea Grecia. Elu mai de multe ori avea intrem ani o dictatura adeverata; elu avea armat'a sa intre ai sei Rumelioti fedeli, carii numai autoretatea sa voieau a o recunosce; si totusi n'a acceptatu neci titulu de generariu, care pretundeni i se dá. Influenti'a considerabile, cu carea despunea, o facu se sierbésca spre a conduce tier'a sa la intemeierea unei monarchii; elu precepú, cá numai un rege singuru va fi capace de a intruduce unire si ordu intre aste elemente diverse si tumultuose, ce formau Grecia regenerata. Elu fu, carele facu se se sanctioneze prein Adunarea Nationale actulu conferentiei dein London, carea decernu tronulu Greciei pentru un principe de Bavaria. Asta alegere de un principe europeanu avu in sine binele de a legá Grecia de apusu, si caus'a civilesatiunii de a o insoci de caus'a regatului nou. (Va urmá)

* * *

Ministrulu invetiatureloru dein Francia publica un premiu de 6000 fr. pentru ca sese lucre pre sém'a poporului o carte de cetitu si gramaticale pre 1 jan. a. 1849. Carea deintre mai multe se va judecá de mai buna, va capeta premiulu susu atinsu.—

Catu e pentru literele grecesci ocuratorie in articulu despre Anticitatile in Nr. tr. avemu are, flectá, cumca acele nu sunt chiaru ca in originale, ci numai sémena.—

EXTRACTU
dein
STATISTICĂ TRANSILVANIEI
§. 51. Români.

Deintre toate națiunile transilvane e cea românească, despre care avem cele mai puține date istorice. Deci e, ca originea ei jace subtu cea mai întunecată indo-éla. De cându misicarea a 64 milioane de slavi tiene tota Europ'a în grige, mai multi cercara originea națiunii românești, după care eși rezultatul, cumcă Schlötzer, Eder s. c. l. o socotesc de origine *Slavica*; Sultzer intaresce, că după devastarea tatarilor românii venira dein Tracia subtu condițiunea servitutei perpetue; Engel negandu acésta ideduce dela bulgari. O a patra opinie i intaresce de remasitiile Romanilor colonizati aici prein Traianu. Si pentruca acésta e cea mai chiara, vomu dá înainte sceletulu cuprensului si argumentelor ei. Cum că Traianu adusese aici colonie, si ca acele remasera aici, dice Eutropiu chiaru. *) Mai tardiu aflamu, că strabunii nostri — magyarii — le afla aici. Multe genti, spune o cronica, scapara prein fuga de deinaintea loru, remanendu numai românii, solis valachis remanentibus. **) Si vediendu ei caderea domnului loru, dice Anonymu, lapedara armele sisi alesera de domnu pre Tulutum. ***) Si pentru aপরera acestei origini romane amu poté produce pre multi, carii si-desfasiura chiaru credenti'a catu e pentru aceea. †)

Afinetatea loru cu Roma se cauta mai în colo în vesmentulu loru, si mai vertosu în limb'a loru, carea după cum dicu între toate ficele aremasu mai credentiosa catra mam'a ei. ††) Eadeveratu că literele frumoase le scimbara cu slove cirilice; **) dar' cumcă înainte de sinodulu de Florenca dein 1439 întrebuentiara litere romane, vedescu inscriptiunile daco-romane sapate ici si colo, vedesce istori'a, carea cu intristare, spune, cum înduplecara Archiereii grecesci pre principii românești, ca se accepte slovele cirilice si în servitiulu dumnedicescu limb'a rusesca, temendu eclesiele loru de afinetatea cu Roma. ††)

Catu e pentru numerulu acestei genti în Transilvania, bate forte la ochi, că ci întru atat'a se lati în toate partile Transilvaniei, în catu de ea neci curatulu pamentu secuescu nu e liberu de totu. Între sasi mai multu de catu giugetatea po-

*) Adrianu nesuferindu glori'a lui Traianu a rechiámatu presidiale dein cele trei provincie subjugate de Traianu . . . Idem de Dacia facere conautem—dice Eutropiu— amici deterruerunt, ne romani cives multi traderentur: propterea quia Traianus victa Dacia, ex toto orbe romano infinitas eo copias transtulerat ad agros et urbes colendas. Eutrop. Brev. Lib. VIII.

**) Chronic. Hung. quae incipiunt. Anno MCCCLVIII feria tertia. Vedi la Schwandner.

***) Anonym. Bel. Reg. Not. Cap. VI.

†) Inter quas Valavhi. . . utpote quos ab ipsa rebus Domina urbe Roma oriundos constat. . . Ferdinand I in diplom'a data lui Nicolau Oláh în 23 noevre a. 1548.

††) Covaccius quoque in Dial. de Administr. Reg. Transilv. observavit vernaculum istorum valachorum sermonem plus fere in se habere Romani et Latini sermonis quam praesens Italorum lingua. Toppeltinus Orig. et Occasus Transilvanorum. Cap. 9.

†††) Slovele cirilice se afla în seclulu IX. Episcopii romani ai Daciei ripensi inca în a. 1458 tramitu epistola latinéseca la Constantinopole. Reflexiones ad Responsum etc. pag. 35.

†††) Vedi Obserbarile lui Toma Costinu spre Statistic'a lui Martinu Schwartzner pag. 8.

poratiunei stă dein români. †) Ér' în pamentulu ungurescu $\frac{3}{4}$ parti ale poporatiunei sicuru se potu pune pre ei. Întru urmare sicuru se potu socoti la 1,200,000 capete. ††) Un numeru carele în cumpana multu ar apasá, inse dein cautare politica pucinu; pentru că precum spune Szechényi multimea capetelor culte face poterea Statului. De alt' mentre limb'a romanilor e forte mofe, alorú cantece poporane suna pré bine, si sunt forte forte triste. Ci jace blastemu pre limb'a lorú, si acestu blastemu e, că traescu cu slove cirilice, de unde potemu cu ei vorbi, dar' nu a si corespunde. Si prein asta maniera de scriere se izolara de totu de literatur'a Europei culte. Deci pre dreptu cugeta sesi restatoréseca literele vechi.

Caracteriulu lorú. Portarile si datinele între ei sunt forte necioplite—crude—. Nu se poté negá, ca au mente usiora, fiendu că nu au scole incepatorie, sunt forte superstitiosi si ne culti. Ca ori ce poporu servile românulu nu se incredentia, are prepusuri si tiene mente; în stareai impacata eseriosu, nevorbitoriu; lenga vinu arsu e strigatoriu, pornienduse în mania eren si crudu. Acésta marturisesce lumea Horei dein 1784, cându resculatii sapara cripte si înaintea altariulu ucisera pre nobili. Fiendu ei semtinali, le place a se casatori tempuriu, barbatulu în a. 18, femeia în al 15-le. Ajungundu ei la ore care gradu al culturai si al conversarei, se facu soldati si gregatori buni. *) Trainulu lorú e forte simplu, de cu curuzu le ajunge pane, si lenga acea pucinelu curechiu—vérza—, au cu ocetu le sunt mancari pré gustuose, precum si fasolea. Le place tare pastoritulu. Vii nu lucra. (**)

Deintre maiestrii bardasi'a, morari'a si mesari'a sunt pre care le implinescu cu istetia, alte maiestrii nu le pré placu. Statur'a lorú e marea si înalta; perulu pre faciele lorú e negriu silu porta lungu. Mustacele sunt taiate. Ochii mici, sprancenele tari.—Vesmentulu la barbati e de panura séu de pele, porta opinci séu calciumi, se stringu cu cerpariu infrumsetiatu cu bumbi, care la unii fiendu latu mai de un giugetate cotu cuprende cutitu, furcutie si alte instrumente. Vestmentulu de asupra la femei e cosiocu, pre pieptu porta bani vechi, melci, inderetru si înainte legatori—catrintie—tiesute frumosu. Femeile lorú pe unele locuri sunt forte frumoase. Înpregiurulu Cosnei—Kovászna—cu frumseti'a rapescu pre omu la mirare, inse se si sulumenescu. Joculorú e saltatoriu si energiosu ca al Romaniloru, mai vertosu se joca cu bâte.

Aceste sunt dein litera în litera ce serie D. L. Kóváry despre români; cetitorii le voru contina cu cele, ce au scrisu si altii despre români.

†) După numerarea dein a. 1838 pre pamentulu sasescu se aflara 164,147 sasi si 198,048 romani. Vedi planzorari'a celoru doi eppi romanesi data la dieta.

††) N. b. Vesselenyi în cartea intitulata Szózat numerulu romaniloru în Transilvania pune la 1,010,000. În Romania cam la 2 milioane, în Moldavia la 1,200,000, în Besarabia la 1 milionu, în Bucovina la $\frac{1}{2}$ milionu în Ungaria la 1,050,000. În suma cam la 6,795,000 capete. Szózat pag. 91. După daturi mai noue poporatiunea totale a romaniloru e 8,250,000. Red.

*) Tea ista gens (cea româna) fortitudine praepollens fuit; multorum praestantissimorum ducum genitrix, inter quos Joannes Hunyades Inelyti Mathiae Regis Pater, et illius aetati proximi majores tui potissimum enituisse feruntur. Ferdinand I în diplom'a data lui Nicolau Oláh Arciepsc. de Strigon.

**) Nu lucra, unde nu sunt. Dar' cele domnesci cine le lucra? Red.

OMULU.

(Urmare)

OMULU conceputu in a sa estentia intuitiva—vediată—si in a sa lucrare de tote dilele, apare intregu compus dein contradiceri; elu se arata mare si micu. Elusi place in al seu vestimentu de metasa, si nu e in stare se imbrace un mnelu cu lana; elu lucra pamentulu, si cu angore ascépta fructificarea; mii tremura de cautur'a lui, si elu insusi tremura de morte; elu dure fulgerulu in laturi de la locuenti'a sa, si nusi scie apará araturele de vifore, grandine si esundari; cu arm'a tunatoria restorna omeni si animari si nu e in stare a vindecá la loculu seu un degetu ruptu; nai gigantice tiene in echilibriu intre undele mării, si in contra poterei boleloru, carelu despoterescu silu apasa, nu pote dá pieptu; elu scie respicá stanci, a taiá lemnele cele mai inalte, a dá fluviiloru alta direptiune, a petrunde fora periculu pana in fundulu oceanului, fora arepi ase radicá pana la vulturu mai susu si de catu norii, a scote metale dein adencuri subpamentesci, unde n'a mai ajunsu radiele sorelui, a se sui pre culmea muntiloru pururea cu nea acoperiti, a inblandi lei si tigri, calulu vertosu al plecá dupa voiesi, si insectele pre care learu nemici bucosu, si-batu jocu de nepotenti'a lui. elu adesu lucra cu istetia si cu incordare neincetata, si un lucru micu i face intreprinderile desierte; elu face cronometrurile cele mai regulate si cronometrulu victii sale, déca a de ursu odata nulu mai pote trage; elu se scinte mare si fericitu dupa tota fapt'a frumosa si buna, si totusi prein pasiuni, pre care le cunosce de dusmanii cei mai periculosi a maiestategi sale inasute, si a paccii sale, suferé, se fia invinsu, si unciori se fia trasu subtu a sa demnetate omenesca, mai in giosu si de catu vit'a; elu prein virtute se scie inaltia la Dumnedieu, si adesu preferesce se fia diavolu; elu prein lucrare in publicu folositoria scie a lati in giurulu seu binecaventare, si afla mai multa placere in aceea, ca prein superbia si violentia se aduca blastemu preste lume; elu prein industria si lucrare folositoria scie sesi castige avere si respectu publicu, si elu se socotesce mai mare, déca se pote inavuti prein insielare si violentia, si fora meritu se pote viri la vre o deregatoria, ne cugetandu la aceea, cumcá omulu, ce castiga doue spice de pre o aratura, carca mai nainte producea numai un'a, in asemenare e de mai multu pretiu, de catu regele, carele a cuceritu o giugetate lume, inse o a si devastatu. Aceste si asemene contradiceri in omu cine ar fi in stare a le splicá, cine ale pune in armonia cu nemarginit'a potere, in tieleptiune si bunetate a Creatoriului, déca dina mortii omului ar fi lini'a dein urma aprefaptiunei sale? Pentru ce in omu facultatile nemarginite, déca durarea spiritului seu nu s'ar intende deincolo de tiermurile tempului?—Numai nemorirea e, carea in omu decifra tote secretele estentiei lui.—Spiritul dupa chiámarea sa trebue se existe inca si candu trupulu de multu s'a nemicitu prein morte. Pentru ce, intréba pre dreptu J. Paul, pentru ce pre pamentu o creatura cu arepi de luce ne folositorie, déca iar trebui se reputediésca in brusiulu nascerei, fora de a mai scapá vre o data cu arepile eterine?

Nui desiérta, nebusésca amegire,
Anim'a in tonu potente dá de scire:

Cà spre bine mai inaltu avemu chiámare;
Si ce ése dein interna cuventare,
Nu va insielá a omului sperare.

Precum se usca plant'a, si ca pulbere se sufla de ventu; pentru aceea totusi nu credemu, cá ar fi suflate dein universu partile constitutive a plantei de o deniora!—Nemica nu pieré, numai legaturele lucrurilor se stramuta, numai formele se scimba; tote se intorc in intru un cercu eternu. Si numai sortea omului se fia nemicire? Numai elu singuru, carele aici giosu intrece tote, se se cufunde in undele scimbarei eterne?—Tu celu ce te indoiésci, puneti mân'a fora prejudeciu pre anima, ca dela ea se precepi, cum stá lucrulu; si eati va respunde claru:

Sentiu ca flacaréza ceva dieescu in mine,
Ce nu pieré neci candu corpulu intregu repune.

Asia e, fedea nemorirei preste voiei se descépta in totu omulu, carele nusi inchide ochii intr'adinsu, ca se nu védia in diua mare. Deci fedea asta a si fostu pre pamentu fede universale a poporului. Acést'a o are si Kamtsadalulu, candu pre cei morti i pune inaintea féraloru; si celu dein Noua-Olandia o are, candu arunca cadavrulu in mare. Sentiulu internu al unei estentie, ce nu scie de nemicire, merge dara pre de inaintea ratiunei desvoltande, si fedea universale in durarea estentiei acesteia e piramid'a relegiunei pre mormentele totororu poporeloru. Asta fede a nemorirei asia de vechia, si universale e unica, ce justifica providenti'a. Nemorirea nu se pote negá fora de a nu condemná planulu eternu, fora de a nu intunecá istori'a, fora de a nu rapí pre omeni dein ale loru relatiuni mai inalte catra Dumnedieu, fora de a nu le luá tota unimea, soliditatea, rotundimea si sperarea, si fora de a nu lipsi un milionu de patimitori de unic'a impaciare adeverata. Trebue se se recunosca un Dumnedieu, carele remunera si pedepsesce, séu neci unulu. Pre catu nu s'ar cadé a dice: Dumnedieu e nesciutoriu, ne tare, in togma nu s'ar cadé a dice: Dumnedieu e ne dreptu. Fora o stare remuneratória urmatoria dein colo de mormentu nu s'ar poté dechiará nemica in tier'a portárilor si a virtutei patimitorie. Déca omulu numai aceea ar trebui se fia, precum lu-vedemu neincetatu in istoria, plenu de scaderi si retacire, plenu de caducetate si miseria, si mai multu nemica: asia elu séu ar fi celu mai nebuunu productu al intemplarei, séu ar trebui socotitu, cá Creatoriulu sia smentitu scopulu. Cine e in stare a cautá fora prejudeciu preste scimbarea lucrurilor in istoria, si asémene binele cu reulu: acela planulu providentiei numai atunci lu-va poté cuprinde, déca va aprobá, cum cá omulu se afla numai in antecurtea unei alte lumi. O nimene se se indoiésca: o viétia mai inalta, mai buna in spiritu ne este data, si deincolo jace o lume santa si mai buna, in care va se fimu cetatieni!—

Omulu, ori ce se dica necredenti'a in contra, existe aici spre omanetate. Ce pre pamentu inca nu s'a intemplat, trebue si se va intemplá in venitoriu; cáci neprescriptibili sunt drepturile naturei omenesci, si nu se potu sterge póterile, ce lea asiediatu Dumnedieu in ea. Tota istori'a, cautata dein acestu punt de vedere, ni se face o scola a cursului lumesci spre ajungerea coronei cei mai frumose a omanetategi si a demnetategi omenesci. Viétia, nesuentia si patimirea numai atunci si-castiga prospectu rationabile, déca in mediulocu jace fedea in nemorire. In anim'a fiacarui

omn cu litere flacaratorie e scrisa invetiatur'a:

Cresce, infloresce, fi maturu pentru ceriu:
Noua semenatura se va incepe acolo.

De ora ce credem tare, că destinațiunea noastră nu e alt'a, de catu ca se fimu moraliter buni, suntem de odata si convinsi, cumcă trebue se traimu in eternu, pentru că scopulu nesuentiei nostre jace a fora de terminii tempului. De po te ratiunea pretende, ca pentru virtute si de viétia se ne lapedâmu; asia trebue se prepuna ca certu, cumcă noi pentru un asemene sacrificiu dein colo de mormentu va se capetâmu recompensiune — despagubire—.

Inca si in sperarea omului jace intru ascunsu asediata apromiterea ceriului. Carele doresece o viétia nemoritoria de o data o si marturisesce. Setea omului dupa fericitate arata, că existe o fericitate, pentru că natur'a omului neci o data nu nesuesce dupa ceva desiertu. Asta sete nestinsa, arata, cumcă fericitatea dorita nu e aici giosu, ci jace mai pre susu. Strainii nascuti intre munti in tienuturi mai apuse se usuca de nevindecatul doru al patriei, asia dar' adeverat'a patria a omului trebue se jaca mai pre susu, de catu pamentulu, pentru călu apasa silu rodeun doru de pururea. Cum ar si fi cu potentia pentru omu, carele se semte chiamatu, ca ne incetatu se propasiesca in nemesuratulu tienutu al binelui si se se misice in plecările, al căroru incungiuru aici pre pamentu nemica nulu pote impleni, cum ar fi cu potentia pentru elu, ca cea mai dein urma sei fia separatiunea in mormentulu singuratecu? — Nu, nu! Cauta omului dein morte se muguresca o mai buna viétia. Viétia pamentesca a omului jace inchisa intre doue ore de nascere: cea antaia luda pamentului, a doua ceriului. Viétia pamentesca e mugurulu estentiei, intunecosu reversand'a luce, crepuscululu dilei; di luminosa, in eternu duratoria i resare numai deincolo de mormentu. (Va urmá)

ATTICLII DE LEGE URBARIALI

(Urmare)

ARTICULUS III. De beneficiis praeter usufructuationem constitutivi colonos concernentibus. §. 1. Pro pecoribus subditorum, in quantum situs et extensio territorii admittit, sufficiens excindatur pascuum, ex quo dein pro jugalibus urbarialistarum pecoribus, cum praescitu et indultu dominii terrestralis aliqua pars pro pascuo prohibitio possit designari, in quo propria quoque dominorum terrestrium jugalia, liberum pariter accessum habebunt. In prohibitiis talibus pascuis, praeter pecora effective jugalia, nullis aliis pecoribus, pascuatio admittitur. In iis territoriis, ubi pascuum ex vervacto tantum consistit, et praeter hoc aliud pascuum non existit, jugalium pecorum pascuum e vervacto annuatim excindatur; in territoriis exiguo alioquin pascuo provisus, loca continuo pro pascuo destinata, subaratione, vel alio quovis modo constringere vetitum est. Quodsi aliquis dominorum terrestrium competentiam suam, e communi pascuo segregari desideraret, illam via etiam commissionis executoriae segregari facere liberum ipsi erit, suapte intellecto, quod post hanc pascui segregationem dominus terrestris, nulla amplius pecora in communi pascuo intertenere poterit.

§. 2. Communitates urbariales in usu sylvarum in rationem illarum specialiter excisarum, per easdem de praesenti etiam exercito, porro quoque retineantur, jure superinspektionis, juxta principia rectae sylvanalis administrationis exer-

cendae, dominio terrestrali in salvo manente; subditus superinspektionem hanc elusus, condigne per tabulam urbarialem poenae erit subjiciendus. Si interim hujusmodi sylvae, per colonos usu consumptae vel devastatae essent, aut in futurum consumpturae vel devastaturae forent, tunc domini terrestris aliis, nullo sub praetextu eosdem providere, obligari poterunt.

§. 3. Ubi autem sylvae in rationem urbarialistarum specialiter excisae non praeeuissent, et coloni in sylvis allodialibus consuum lignationis focalis exercerent, (huc non intellectis talibus sylvis, in quibus lignatio conventionem mediante, vel erga certas praestationes admissa fuisset) ad praecavendas ex consue hoc oriri queunt urbariales quaerelas, commissionis executoriae urbarialis erit, esimilibus sylvis allodialibus, colonis, libera inter ipsos et dominos terrestris incunda conventionem mediante, certam partem excindere, vel conventionem minus succedente, excisionem dominio terrestrali exposcente, illam peragere utroque in casu observato eo, ut excindenda pro usu colonorum, allodialis sylvae pars, sit beneficio antea per colonos usuato accomodata, ne coloni per excisionem in perceptis antea beneficiis decurtentur; jus caeteroquin superinspektionis dominis terrestribus juxta §. 2. praesentis articuli, secundum recta sylvanalis administrationis principia exercendum, quoad excindendas etiam sylvarum partes, salvum manet.

§. 4. Aedificia cujuscunque generis, constitutivis colonialibus superstructa, et in iisdem praeeuissent, vigore praesentis articuli urbarialitati in proprietatem cedunt, et per hoc, vigenes nefors colonis ligna aedilia gratis per dominos terrestris suppeditandi, aedesque colonorum extruendi et reparandi usus, pro futuro cessat.

§. 5. In sylvis juxta §. 2. et 3. praesentis articuli in rationem urbarialistarum jam excisis, vel excindendis, jus glandinationis et gallarum collectionis, colonis competit; in sylvis autem dominialibus, beneficiis his compositione eatenus cum dominis terrestribus incunda mediante duntaxat uti poterunt.

§. 6. Si in terreno loci arundinetum adesset et beneficium arundinationis, ex usu colonis concessum exstisset, ibi beneficium hoc juxta usum hucum vigentem colonis porro quoque relinquendum erit, usu tamen hujus beneficii dominos terrestris ab eo, ut similes arundineti plagas excicare et derivare possint, minime praeccludendo, cessante autem hoc beneficio, praestationes etiam cum eodem coniunctae cessare debebunt.

§. 7. Jus epocillationis et cremati ac cerevisiae exustionis, licet unice dominio terrestrali competat, facultas tamen a festo S. Michaelis, usque 1-am januarii epocillandi colonis concessa, una cum crematum et cerevisiam epocillandi facultate, pro contestando dominorum terrestrium colonos sublevandi studio, vigore praesentis articuli, colonis indulta, in ipsam communitatem Pro fundo proventus communitatis publici, ea lege transfertur, ut usus in eo praevigens, quatenus dominis terrestribus, sub hoc etiam termino in divesoriis pro recipiendis itinerantibus adoptatis, educillare licitum erat, porro quoque retineatur. Colonis propriam vini et cremati procreationem, extra praeeuissent terminum, urnatim tantum distrahere permittitur, ubi autem coloni penes pensionem certae taxae, vel etiam sine taxa crematum et cerevisiam exurendi in usu fuerant, praevigenti in hoc usu permaneant.

(Va urmá)